

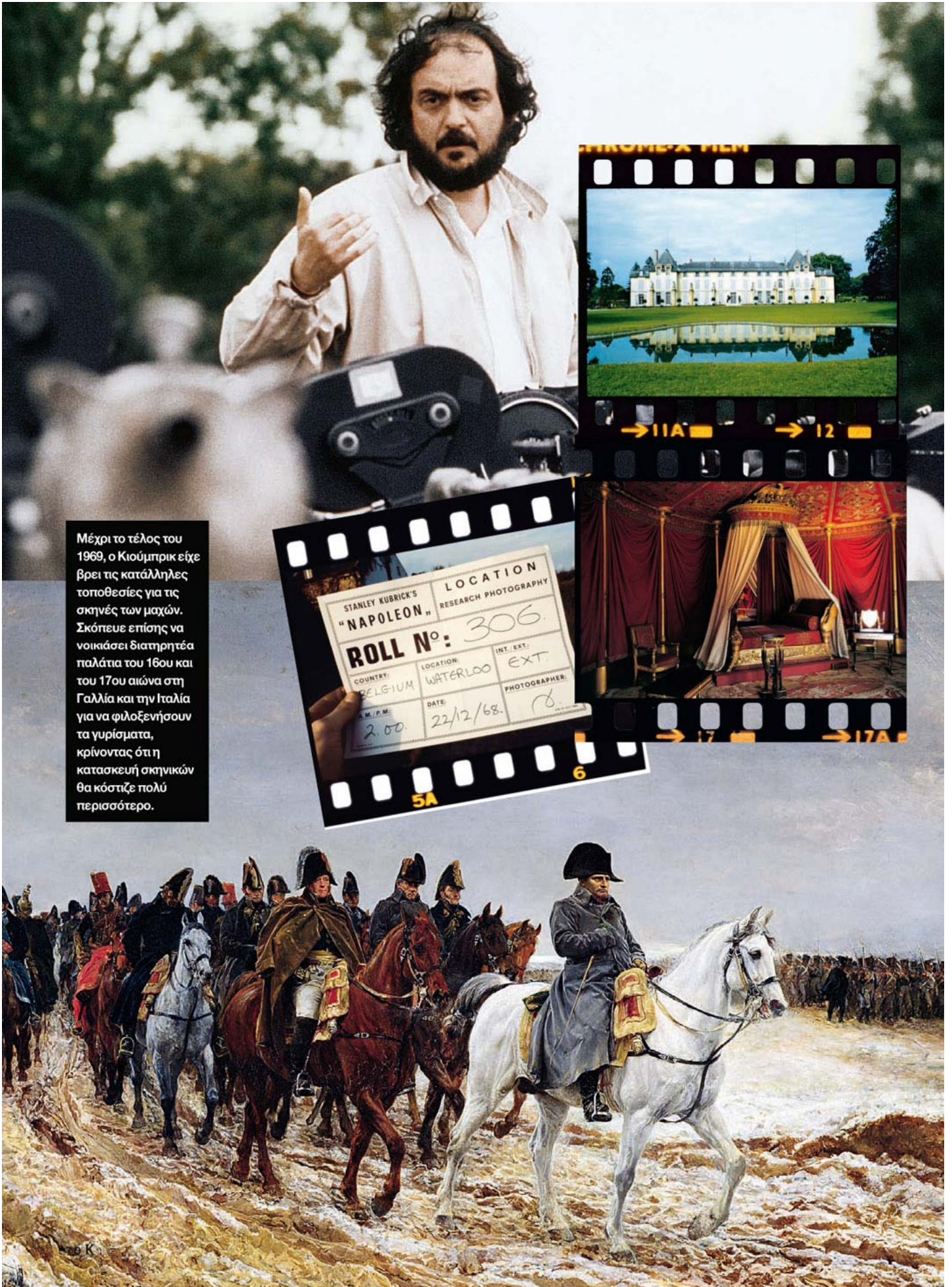

ΝΑΠΟΛΕΩΝ

Η καλύτερη ταινία του Κιούμπρικ
δεν γυρίστηκε ποτέ!

Ένα εντυπωσιακό λεύκωμα των εκδόσεων Taschen αποκαλύπτει την εμμονή του Αμερικανού σκηνοθέτη με τον Βοναπάρτη, που δεν μετουσιώθηκε ποτέ στην κινηματογραφική υπερπαραγωγή που οραματιζόταν.

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

Μέχρι το τέλος του 1969, ο Κιούμπρικ είχε βρει τις κατάλληλες τοποθεσίες για τις σκηνές των μαχών. Σκόπευε επίσης να νοικιάσει διατηρητέα παλάτια του 16ου και του 17ου αιώνα στη Γαλλία και την Ιταλία για να φιλοξενήσουν τα γυρίσματα, κρίνοντας ότι η κατασκευή σκηνικών θα κόστιζε πολύ περισσότερο.

STANLEY KUBRICK'S "NAPOLEON"		LOCATION RESEARCH PHOTOGRAPHY	
ROLL N ^o : 306			
COUNTRY: BELGIUM	LOCATION: WATERLOO	INT. EXT.:	EXT.
A.M. / P.M.: 2.00.	DATE: 22/12/68.	PHOTOGRAPHER: R.	

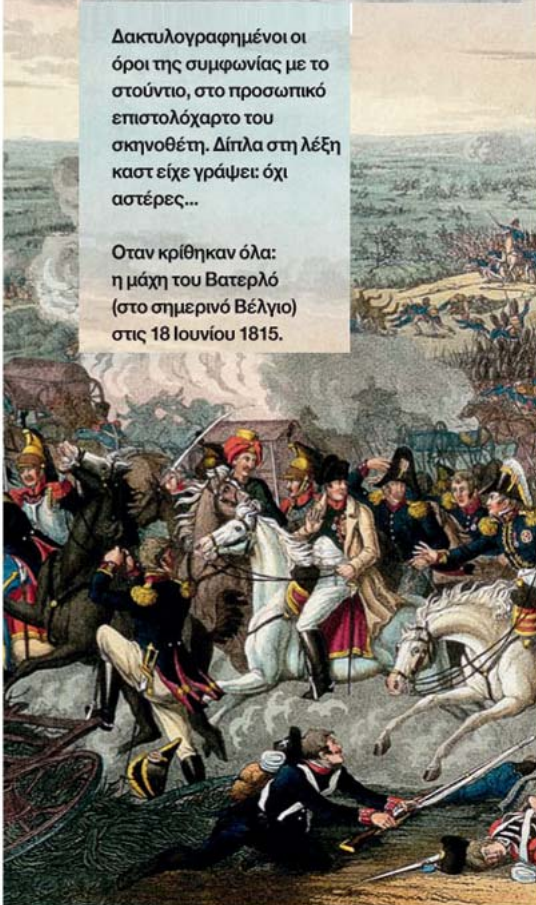
Οι κομπάρσοι που θα έπαιρναν μέρος στα γυρίσματα σε κάποιες σκηνές έφταναν τις 50.000! Για το κόστος των στολών των στρατιωτών, ο σκηνοθέτης βρήκε την ιδανική λύση: μια αμερικανική εταιρεία θα τις κατασκεύαζε από χαρτί, έναντι 4 δολαρίων τη μία.

Ηταν ένας από εκείνους τους σπουδαίους άντρες που κίνησαν τους μηχανισμούς της ιστορίας και διαμόρφωσαν το πεπρωμένο της εποχής τους - και όλων των γενεών που έμελλε να ακολουθήσουν. Ο κόσμος στον οποίο σήμερα ζούμε είναι σε μεγάλο βαθμό "απόρροια" όσων έκανε ο Ναπολέων, με τον ίδιο τρόπο που ο γεωπολιτικός χάρτης της μεταπολεμικής Ευρώπης είναι αποτέλεσμα του Β' Παγκόσμιου Πολέμου. Και, φυσικά, ουδέποτε υπήρξε μια ακριβής ή πραγματικά καλή ταινία που να είχε ως θέμα της τον άνθρωπο αυτό». Κάπως έτσι ο Στάνλεϊ Κιούμπρικ έπλεκε το εγκώμιο του Ναπολέοντα Βοναπάρτη, σε μια συνέντευξή του το 1968, και εξηγούσε την επιθυμία του να γυρίσει ένα ιστορικό δράμα με θέμα την πολυτάραχη ζωή του. Στα δύο χρόνια που ακολούθησαν αυτήν τη δήλωση, η επιθυμία του έμελλε να γίνει αληθινή εμμονή...

Το 1968, όταν το «2011: Η Οδύσσεια του Διαστήματος» αναγόρευσε πλέον τον σαραντάχρονο, τότε, σκηνοθέτη σε έναν από τους κορυφαίους δημιουργούς του παγκόσμιου σινεμά, ο Κιούμπρικ προετοίμαζε ήδη με σχολαστικό τρόπο την κινηματογραφική βιογραφία του Γάλλου αυτοκράτορα. Το μόνο που χρειαζόταν ήταν να βρει την κατάλληλη χρηματοδότηση και να εξασφαλίσει τη στήριξη ενός σπουδαίου αρκετά ισχυρού, ώστε να αντέξει το οικονομικό βάρος του δαπανηρού σχεδίου που σκόπευε να φέρει εις πέρας.

Δακτυλογραφημένοι οι όροι της συμφωνίας με το στούντιο, στο προσωπικό επιστολόχαρτο του σκηνοθέτη. Δίπλα στη λέξη καστ είχε γράψει: όχι αστέρες...

Όταν κριθήκαν όλα: η μάχη του Βατερλό (στο σημερινό Βέλγιο) στις 18 Ιουνίου 1815.

© COURTESY OF TASCHEN, CORBIS/APEIRON

Και όταν το «2001» εξελίχθηκε στην πρώτη μεγάλη εισπρακτική επιτυχία της μέχρι τότε καριέρας του και έφτασε να διεκδικεί πέντε βραβεία Οσκαρ, ο Κιούμπρικ θεώρησε ότι η στιγμή ήταν κατάλληλη για να μοιραστεί την ιδέα αυτού του φιλόδοξου έπους με τους υπευθύνους της εταιρείας Metro Goldwyn Mayer, στην οποία ανήκε. Μόλις πήρε την πολυπόθητη έγκριση για την υλοποίησή του, αφοσιώθηκε μέχρις... εξαπλήρωσης στο να συγκεντρώσει όσο το δυνατόν περισσότερες πληροφορίες για τον ήρωά του. Προσέλαβε για σύμβουλό του έναν καθηγητή της Οξφόρδης, ο οποίος είχε τη φήμη του πιο αξιόπιστου μελετητή της ναπολεόντειας εποχής, και ταυτόχρονα ανέθεσε σε είκοσι τελειόφοιτους φοιτητές

της Ιστορίας να τον βοηθήσουν να φτιάξει έναν πλήρη και αναλυτικό βιογραφικό φάκελο που να αφορά τα έργα και τις ημέρες των πενήντα σημαντικότερων ανθρώπων στη ζωή του Ναπολέοντα.

Ακολουθώντας αυστηρή χρονολογική σειρά, οι νεαροί βοηθοί του Κιούμπρικ έφτιαξαν μικρές κάρτες στις οποίες κατέγραφαν όλα τα στοιχεία που συγκέντρωναν. Το αρχείο σύντομα γιγαντώθηκε: 25.000 κάρτες και 15.000 εικόνες (πίνακες, χάρτες και γκραβούρες) της συγκεκριμένης ιστορικής περιόδου. Όλα αυτά τα πολύτιμα «εργαλεία» θα είχαν ανά πάσα στιγμή στη διάθεσή τους οι συνεργάτες του σκηνοθέτη - από τους ηθοποιούς μέχρι τους σχεδιαστές των κοστούμιών και των σκηνικών - για να

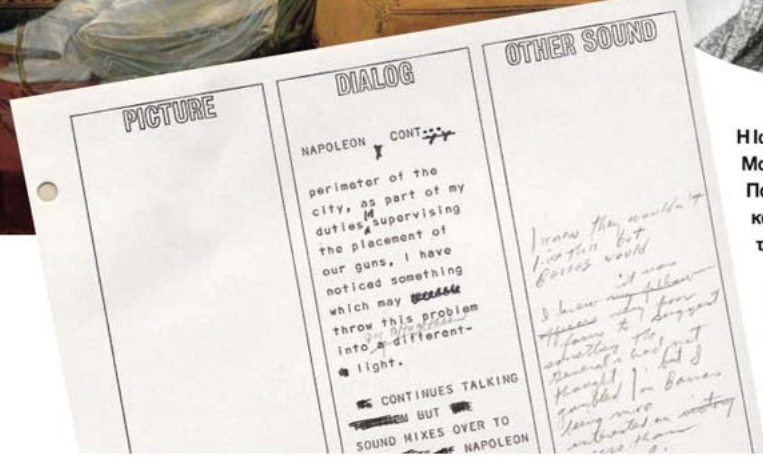
διευκολυνθούν στη δουλειά τους όταν θα άρχιζε η παραγωγή.

Ο ίδιος ο σκηνοθέτης φημιολογείται ότι συμβουλευτήκε 18.000 ντοκουμέντα και έγγραφα, προσπαθώντας να φέρει το σενάριο όσο το δυνατόν πιο κοντά στα πραγματικά γεγονότα. Λέγεται, μάλιστα, πως τα χρόνια που ο Στάνλεϊ Κιούμπρικ μελετούσε τη ζωή του Ναπολέοντα, υιοθέτησε και κάποιες από τις συνήθειες εκείνου: έκανε διαρκώς εξοντωτικές ερωτήσεις στους ανθρώπους τους οποίους συναναστρεφόταν και άλλαξε τις διατροφικές του συνήθειες κατά το... αυτοκρατορικό πρότυπο: στα γεύματά του απολάμβανε πλέον το κυρίως πιάτο ταυτόχρονα με το επιδόρπιο!

Η «ψύχωση» του Αμερικανού σκηνοθέτη με τον Βοναπάρτη δεν σταματούσε, όμως, εκεί. Ο Κιούμπρικ είχε συλλάβει την ταινία στο μυαλό του ως μια εντυπωσιακή παραγωγή, η οποία θα μοίραζε τη διάρκειά της ακριβοδίκαια ανάμεσα στον δημόσιο και τον ιδιωτικό βίο του Γάλλου αυτοκράτορα και δεν θα στερούνταν τίποτα, με σκοπό να είναι όσο το δυνατόν πιο αληθοφανής. Και δεν έβλεπε όρια στην υλοποίηση του σκηνοθετικού του οράματος. Σκόπευε, κατ' αρχάς, τα γυρίσματα των πιο σημαντικών μαχών που διεξήγαγε ο ήρωάς του να γίνουν στις πραγματικές τοποθεσίες τους, με τον ίδιο μάλιστα αριθμό αντρών. Τι σήμαινε αυτό; Ότι σε κάποιες περιπτώσεις θα έπρεπε να προσλάβει έως και 50.000 κομπάρσους!

Θέλοντας, εξάλλου, να φιλιάρει με φυ-

Για το ρόλο του Ναπολέοντα ο Κιούμπρικ είχε αποφασίσει να εμπιστευτεί έναν λιγότερο γνωστό ηθοποιό, που ωστόσο τον είχε εντυπωσιάσει με το ρόλο του στον «Ξένοιαστο Καβαλάρη»: τον Τζακ Νίκολσον.

Η Ιωσηφίνα στο ανάκτορο του Μαλμεζόν, έργο του Γάλλου ζωγράφου Πασκάλ Σινόν Ζεράρ, και χαλκογραφία με το πορτρέτο του Ναπολέοντα.

Ιδιόχειρες σημειώσεις του Στάνλεϊ Κιούμπρικ από τις δεκάδες που περιέχει η έκδοση της Taschen.

© COURTESY OF TASCHEN, VISUAL, IML

οικό φωτισμό πολλές από τις σκηνές που θα γυρίζονταν σε εσωτερικούς χώρους ή τις βραδινές ώρες, τελειοποίησε τη χρήση μιας πρωτοποριακής κάμερας η οποία μπορούσε να αντεπεξέλθει στις ανάγκες του γυρίσματος ακόμη και με το φως λίγων κεριών. (Εξι χρόνια μετά, θα χρησιμοποιούσε ακριβώς την ίδια τεχνική για να γυρίσει το «Μπάρι Λίντον» και θα έφερνε επανάσταση στον τομέα της διεύθυνσης φωτογραφίας...) Πόσα από αυτά που οραματιζόταν ήταν, ωστόσο, εφικτά με βάση έναν λογικό προϋπολογισμό; Ως απειδείχθη, ο δαιμόνιος σκηνοθέτης είχε προβλέψει για όλα μια λύση.

Έχοντας ολοκληρώσει μια πρώτη μορφή του σεναρίου του «Ναπολέοντα» ήδη το 1969, ο Κιούμπρικ άρχισε να αναζητά πρακτικούς τρόπους προκειμένου να μετριάσει το υψηλό κόστος της παραγωγής. Μέχρι το τέλος εκείνης της χρονιάς, όχι μόνο είχε βρει τις κατάλληλες τοποθεσίες για τις σκηνές των μαχών στη Γιουγκοσλαβία, αλλά και είχε πείσει την κυβέρνηση της Ρουμανίας να του παραχωρήσει εκατοντάδες άντρες της στρατιωτικής της δύναμης ως κομπάρσους, με το αντίτιμο των δύο δολαρίων ανά ημέρα για τον καθένα. Προτίμησε επίσης να νοικιάσει διατηρητέα παλάτια του 16ου και του 17ου αιώνα στη Γαλλία και την Ιταλία για να φιλοξενήσουν τα γυρίσματα, καθώς έκρινε πως η κατασκευή τόσο απαιτητικών σκηνικών θα κόστιζε πολύ περισσότερο.

Όσο για τον άνθρωπο που θα υποδούταν τον Ναπολέοντα; Προκειμένου να μην ξοδέψει επιπλέον χρήματα για να εξασφαλίσει κάποιο από τα μεγάλα ονόματα της εποχής, αποφάσισε να εμπιστευτεί έναν λιγότερο γνωστό, που ωστόσο τον είχε εντυπωσιάσει με το ρόλο του στον «Ξένοιαστο Καβαλάρη»: τον Τζακ Νίκολσον. Και οι κινησεις μείωσης του μπιάζει δεν σταματούσαν στο καστό. Ο Κιούμπρικ ανακάλυψε μια αμερικανική εταιρεία η οποία μπορούσε να κατασκευάσει οποιοδήποτε ρούχο με μοναδικό (και πάμφθην) υλικό της το χαρτί και της παρήγγειλε χιλιάδες στρατιωτικές στολές έναντι των 4 δολαρίων η μία!

Καταδικασμένη να μη γίνει ποτέ...

Το Σεπτέμβριο του 1969, όταν ο Κιούμπρικ παρέδιδε ολοκληρωμένο το σενάριο του στην MGM, είχε προλάβει να λύσει τα περισσότερα από τα μεγάλα τεχνικά προβλήματα που αφορούσαν στην ταινία. Δεν είχε υπολογίσει, παρ' όλα αυτά, έναν πολύ σημαντικό παράγοντα: την αιφνιδιαστική αλλαγή διεύθυνσης του στούντιο. Η MGM πέρασε στα χέρια ενός επιχειρηματία ο οποίος ελάχιστα ενδιαφερόταν να επενδύσει σε φιλόδοξα καλλιτεχνικά σχέδια και προτιμούσε να ποντάρει σε τηλεοπτικές παραγωγές με σίγουρη επιτυχία και κέρδος...

Αντιμετωπίζοντας τη δυσποτία αρχικά

Τα χρόνια που ο Κιούμπρικ μελετούσε τη ζωή του Ναπολέοντα, υιοθέτησε και κάποιες από τις συνήθειες εκείνου: στα γεύματά του απολάμβανε πλέον το κυρίως πιάτο ταυτόχρονα με το επιδόρπιο!

Η προεργασία που είχαν κάνει ο Στάνλεϊ Κιούμπρικ και οι συνεργάτες του ήταν θηριώδης: 25.000 κάρτες και 15.000 εικόνες (πίνακες, χάρτες και γκραβούρες) με πληροφορίες της συγκεκριμένης ιστορικής περιόδου.

και έπειτα την απόρριψη από την πλευρά του νέου ιδιοκτήτη, ο Κιούμπρικ εγκατέλειψε οριστικά την MGM και αποφάσισε να συνεργαστεί στο εξής με τη Warner Bros. - μια συνεργασία που έμελλε να διαρκέσει μέχρι το τέλος της ζωής του. Υπογράφοντας ένα συμβόλαιο που ζητούσε από αυτόν την ολοκλήρωση τριών φιλμ και του εξασφάλιζε απόλυτη δημιουργική ελευθερία, άφησε προσωρινά στην άκρη τα μεγαλεπήβολα σχέδια του «Ναπολέοντα», προκειμένου να γυρίσει το «Κουρδιστό πορτοκάλι». Ένα χρόνο μετά την ολοκλήρωση της πολύχρονης ταινίας, επέστρεψε με ανανεωμένη διάθεση στα πλάνα του. Για πολλούς, ωστόσο, λόγους ήταν ήδη αργά.

Ακόμη και μετά τις λύσεις που είχε επινοήσει για να μειώσει το κόστος, η παραγωγή αναμενόταν να στοιχίσει περισσότερα από 60 εκατομμύρια δολάρια. Επιπλέον, κάθε ταινία που μέχρι τότε είχε ασχοληθεί με τη ζωή του Ναπολέοντα είχε συναντήσει μικρή ανταπόκριση από το κοινό. Ακόμη και ο Νίκολσον, που είχε δεσμευτεί για τον πρωταγωνιστικό ρόλο, αποφάσισε να μην περιμένει άλλο ένα φιλμ που διαρκώς αναβαλλόταν και δήλωσε την απόφασή του να αποχωρήσει. Έχοντας αφιερώσει περισσότερα από δύο χρόνια σκληρής δου-

λειάς στο πρότζεκτ, ο ίδιος ο Κιούμπρικ αποφάσισε πλέον ότι είχε φτάσει ο καιρός να προχωρήσει σε κάτι διαφορετικό, κλείνοντας οριστικά το κεφάλαιο «Ναπολέοντα».

Σαραντά χρόνια από τη στιγμή που ο Κιούμπρικ έγραφε την τελευταία λέξη στο ογκώδες σενάριο του «Ναπολέοντα», από τις γερμανικές εκδόσεις Taschen κυκλοφορεί ένα, συλλεκτικής αξίας και περιορισμένων αντιτύπων, εντυπωσιακό λεύκωμα με τίτλο: «Stanley Kubrick's Napoleon: The Greatest Movie Never Made». Περιλαμβάνει εκατοντάδες εικόνες από την πολύχρονη προεργασία που είχε γίνει για το φιλμ: δοκιμές σε κοστούμια, φωτογραφίες από τα μέρη όπου θα γίνονταν τα γυρίσματα, μέχρι και απομαγνητοφωνημένες τις συζητήσεις που έκανε ο Κιούμπρικ με τον καθηγητή της Οξφόρδης που τον βοήθησε στη μελέτη του - όλα τοποθετημένα σε χωριστούς τόμους. Και ακόμα, κάθε αντίτυπο περιλαμβάνει ένα αντίγραφο του σεναρίου. Ένα ακόμα «λιθαράκι» στη μυθολογία της πιο θρυλικής... ματαιωθείσης ταινίας όλων των εποχών. ■

Info «Stanley Kubrick's Napoleon: The Greatest Movie Never Made», εκδόσεις Taschen, τιμή: 500 €